

Detta driver investeringar i förnybar elproduktion

Drivkrafterna och intresset för att investera i vindkraft och solceller är goda. För kraftvärme däremot krävs nytänkande kring investeringslösningar. Det menar Anders Sandoff och Jon Williamsson vid Handelshögskolan i Göteborg, vars studie belyser investeringsfrågan från aktörernas perspektiv. Detta resultatblad är baserat på en studie om de affärsmässiga förutsättningar som finns för investeringar inom de förnybara kraftslagen vatten, vind, sol och kraftvärme som genomförts inom forskningsprojektet NEPP.

Det kommer att behövas 60–120 TWh ny elproduktion fram till år 2045. Det visar Energimyndighetens beräkningar från 2018. I takt med att samhället elektrifieras kan efterfrågan öka ännu mer. För att bättre förstå förutsättningarna för utvecklingen av den kommande utbyggnaden av förnybar elproduktion har forskarna i denna studie kartlagt vilka drivkrafter och vilket ansvar som är kopplade till dessa investeringar.

Enbart de senaste tio åren har det skett en stor ökning av utländska företag som investerar i svensk kraftproduktion, framförallt vindkraft, men man ser också att allt flera svenska företag som investerar i egen kraftproduktion, främst för att täcka sitt elbehov. Dessutom blir det allt vanligare att investeringar i elproduktion kan knytas till aktörernas hållbarhetsprofil och därmed fått en strategisk dimension som också påverkar marknadsförutsättningarna.

Studien visar att det finns ett stort intresse och en investeringsvilja att satsa på vindkraft och solceller samt i viss mån även vattenkraft. Kraftvärmen har under senare år däremot haft det tufft och viljan att investera har minskat över tid. Det förklaras framförallt genom låga elpriser, milda vintrar och ökade skatter. Kraftvärme har traditionellt varit en attraktiv produktionsform och något som många, särskilt större fjärrvärmebolag, har investerat i. Kraftvärmen har fortfarande en betydande potential för utbyggnad, men idag har fördelarna med en samtidig produktion av el och värme utarmats.

Det finns 80 fjärrvärmebaserade kraftvärmeanläggningar i Sverige och majoriteten (92 procent) är kommunägda. Genom att kraftvärmeaffären fått allt sämre lönsamhet har många kommuner börjat ifrågasätta balansen mellan ett lokalt ansvar för effekt och ansvaret för kommun-

”Nu ökar intresset för storskaliga solcellsparker.”

invånarnas pengar. I en undersökning genomförd av branschorganisationen Energiföretagen Sverige uppskattas att en tredjedel av den installerades effekten (1500 MW) kan läggas ner som en konsekvens av att de förnyelseinvesteringar som krävs de kommande åren inte är lönsamma. Det handlar då huvudsakligen om anläggningar som är byggda under andra halvan av 1990-talet och tio år framåt.

Kraftvärmen är dock viktig för den svenska elproduktion – framförallt för att den är planerbar och producerar som mest när det är som kallast. Den ligger dessutom strategiskt placerad i städerna. För att kommuner ska våga satsa på kraftvärme, trots de försämrade villkoren, menar forskarna bakom rapporten att det krävs nya lösningar på frågan. De lyfter fram lösningar som att ta in en extern partner och därmed dela risken, men också att arbeta med intressenter genom PPA (Power Purchase Agreement). De ser även att det behövs styrmedel som minskar risken. Ett förslag som presenteras i rapporten är att ha en tydligare uppdelning på styrmedlen för å ena sidan de platsbundna kraftslagen vattenkraft och kraftvärme och å andra sidan för kraftproduktion som inte är bunden till existerande produktionsplatser, det vill säga för solceller och vindkraft.

I rapporten görs en genomgång över förutsättningar och drivkrafterna för att investera i kraftvärme, vindkraft, solceller och vattenkraft. Vindkraften har de senaste åren byggts ut kraftigt och står nu för cirka 17 procent av den svenska elproduktio-

nen. Utbyggnaden förväntas fortsätta och här finns en rad investerare som vill satsa, framförallt från utländska aktörer – endast 9 procent av utbyggnaden görs av svenskägda bolag. Teknikutvecklingen tillsammans med ett stort antal konkurrerande aktörer har gjort att priserna för att bygga vindkraft har minskat rejält under senare år. Att det finns ett stort intresse för att investera i vindkraft i just Sverige uppges även bero på det stabila politiska samförståndet vad gäller förnybar krafts betydelse för den framtida energimixen och där man vill att vindkraftens andel av den totala energiproduktionen ska öka.

Även solkraft har ökat rejält, dock ej sett till volym utan procentuellt. Här är det i första hand fastighetsägare (småhus, flerbostadshus och kommersiella fastigheter) som har investerat i solceller på sina fastigheter för egen produktion. Lönsamheten för solceller ökar, vilket förväntas leda till att fler även satsar på solcellsparker – där det blir betydligt större volymer jämfört med solceller som installeras på fastigheter.

Vattenkraften, som består av såväl storskalig som småskalig produktion, är den klart största förnybara energiproduktionen i landet och står för cirka 40 procent av den totala elproduktionen. Det är de nuvarande ägare som fortsatt kommer att investera och det handlar huvudsakligen om att renovera och bevara befintliga anläggningar och i mindre utsträckning om uppgraderingar. Här kommer Vattenkraftens miljöfond bli ett viktigt bidrag för

VÄRMEMARKNAD SVERIGE, ETAPP 4

Värmemarknad Sverige är ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt som utforskar hur värme- och kylmarknaden och dess aktörer tillsammans kan bidra till ett resurseffektivt, flexibelt och robust energisystem. Den pågående etappen är nummer fyra i ordningen och har sin utgångspunkt i att uppvärmningssektorn ska vara fossilfri år 2030 och en kolsänka 2045. Genom att ta ett helhetsgrepp på värme- och kylfrågorna och involvera alla berörda aktörsgrupper kan nya

utmaningar och utvecklingsvägar identifieras och analyseras och kunskapen kan spridas brett inom sektorn. Systemperspektiv, resurseffektivitet och samspel står i fokus.

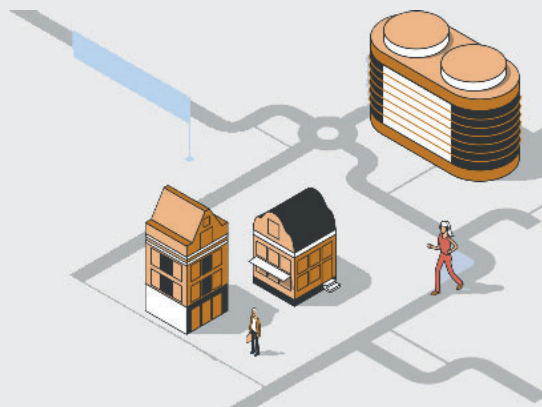
Knappt 40 organisationer, vilka representerar kunder, teknikleverantörer, energibolag, branschorganisationer och myndigheter, medverkar i den pågående etappen. Energimyndigheten är en av finansiärerna.

att hjälpa alla vattenkraftsägare att miljöpröva sina anläggningar för framtida miljökrav. Budgeten är 10 miljarder kronor över en 20-årsperiod. Det som vattenkraftsägarna lyfter fram som en affärsmässig risk är kompetensförsörjningen.

Den handlar såväl om att det ska finnas tillräckligt med kvalificerad kompetens, som att locka dessa personer att arbeta utanför storstadsregionerna.

Viktiga resultat

- Det finns ett stort intresse att investera i förnybar elproduktion i Sverige. Kapitalet kommer från såväl stora utländska bolag som små fastighetsägare.
- Störst är intresset för att bygga vindkraft och där kommer 91 procent av kapitalet från utländska ägare, där kapitalförvaltare och investmentbolag dominerar.
- För solkraft är det främst fastighetsägare som har valt att installera solceller i egna fastigheter, för egen användning. Nu ökar intresset för storskaliga solcellsparker.
- För vattenkraft är det främst de nuvarande ägarna som gör investeringar och det handlar huvudsakligen om att renovera och bevara befintliga anläggningar.
- För kraftvärmens situationen bekymmersam. Intresse att satsa på kraftvärme hos nuvarande ägare – huvudsakligen kommunägda energibolag – är låg pga. allt sämre lönsamhet. Här krävs olika åtgärder för att vända denna trend.

FULLSTÄNDIG RAPPORT:

Rapporten "Investeringar i förnybar kraftproduktion – Affärsmässiga drivkrafter och samhälleliga ansvarsperspektiv" kan laddas ner utan kostnad på www.nepp.se

RAPPORTENS FÖRFATTARE:

Anders Sandoff och Jon Williamsson, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet